

NAGY GELLÉRT
ANYANYELVHASZNÁLAT A HELYI
ÉS A MEGYEI TANÁCSOK
BELSŐ MŰKÖDÉSÉBEN ROMÁNIÁBAN

A kisebbség számára biztosított jogokat a többséghez tartozó jogászok gyakran többletjogoknak értelmezik, sok esetben azon okból kifolyólag, hogy biztosításuk az állam szemszögéből nézve, többlet-erőfeszítéseket feltételez. Ugyanakkor a kisebbséghez tartozó személyek nem jutnak privilégiumokhoz jogaik biztosítása által, hiszen e jogokra azért van szükség, hogy a kisebbség is otthonának érezze az adott államot, illetve ne számítson másodrendű állampolgárnak országában. Tehát a kisebbségi jogok által a kisebbség nem jut előnyösebb helyzetbe a többséghez viszonyítva, mi több, éppen ezen jogok biztosítása révén kerül egyenlő pozícióba a többséggel.¹

Minden magát demokratikusnak valló államban, így Romániában is, a nemzeti kisebbséghez tartozó személyek anyanyelvhasználatát biztosítani kell az állami szervekkel folytatott viszonyaikban, mind az igazságszolgáltatásban, mind a közigazgatásban. Ugyanakkor felmerül a kérdés, hogy milyen nyelvi jogaik vannak egy adott nemzeti kisebbséghez tartozó, választott helyi közigazgatási funkciókat betöltő személyeknek?

Megfigyelhető, hogy számos tanulmány és jelentés szól az állampolgár–közhivatal viszonyban felmerülő nyelvhasználatról, ugyanakkor jóval kevesebb a közhivatal–állampolgár reláció e vetületéről, és még kevesebb a közhivatalon belüli – közhivatalnok–közhivatalnok – kapcsolatról. Tanulmányomban mindezért a helyi, illetve megyei tanácsok üléseinek munkanyelvét és határozatainak többnyelvűségét kívánom kutatni, rávilágítva a szabályozások történelmi alakulásaira, illetve az aktuálisan hatályban lévő rendelkezések hiányosságaira és pozitívumaira.

1 Fábíán Gyula – Ötvös Patrícia: *Kisebbségi jog I. kötet*. KOMP-PRESS Korunk Baráti Társaság: Kolozsvár, 2003. 50–52.

A kisebbségek anyanyelvhasználathoz való jogának jelentősége a közigazgatásban

Az anyanyelvhasználathoz való jog, a kiegyenlítési jogok körébe tartozóként, a kisebbségek kulturális sajátosságai megőrzését szolgáló legfontosabb garanciaként jelenik meg. Mi több, egyes szerzők véleménye szerint a „kisebbség” kifejezés végső soron nem takar más, mint egy közös nyelven osztozó csoportot vagy közösséget.²

Ugyanakkor, e jog érvényesítése kapcsán önmagában már az anyanyelv fogalmának meghatározása is nehézségekbe ütközik. Az Európa Tanács égisze alatt 1992-ben elfogadott *Regionális vagy kisebbségi nyelvek európai chartája* 1. cikkének értelmében regionális vagy kisebbségi nyelvek mindazon nyelvek, amelyeket valamely állam adott területén az állam olyan polgárai hagyományosan használnak, akik az állam fennmaradó népességénél számszerűen kisebb csoportot alkotnak, és amelyek különböznek ezen állam hivatalos nyelvétől/nyelveitől, azonban ez nem foglalja magába sem az állam hivatalos nyelvének/nyelveinek dialektusait, sem a bevándorlók nyelveit.

Egyes szakirodalmi nézetek szerint a kisebbségi nyelvet nem az adott nyelvet használó közösség száma szerint kell vizsgálni, hanem sokkal inkább a hatalomhoz való hozzáférés kontextusában, ugyanis a domináns és a kisebbségi nyelv közötti leglényegesebb eltérés a nyelvhasználati jogokra vonatkozik.³

Továbbá egy kisebbség anyanyelvét több szempontból is meghatározhatjuk: funkció szerint az anyanyelv a legtöbbet használt nyelv; a nyelvtudás foka szerint a legjobban beszélt nyelv; származás szerint anyanyelv az, amelyet az egyén először tanult meg; míg az azonosulás és azonosítás szerint az a nyelv számít anyanyelvnek, amellyel az egyént önmaga és mások azonosítják.⁴ A szakirodalomban kialakult nézet alapján az anyanyelv fogalmát legjobban a származás és az azonosítás szerinti nézőpontok egyesítésével lehet megadni, így tehát az *„anyanyelv az a nyelv, amelyet az egyén először tanult meg, és amellyel azonosul”*.⁵

A 19. század második felétől a két világháború közötti időszakig az anyanyelv meghatározására a következő módszereket alkalmazták:

„[a] Magyar Központi Statisztikai Hivatal a népszámlálásoknál az anyanyelv iránt érdeklődik, értve azt a nyelvet, amelyet az illető magáénak vall és a legjobban és a legszívesebben

2 Nic Craith, Máiréad: *Europe and the Politics of Language. Citizens, Migrants and Outsiders*. Palgrave Macmillan: New York, 2006. 67.

3 Uo. 58.

4 Andrassy György: *Nyelvszabadság. Egy egyetemes elismerésre váró egyetemes emberi jog*. Dialóg Campus Kiadó: Budapest–Pécs, 2013. 130.; Fábíán – Ötvös, 2003. Kisebbségi jog I. kötet, i.m. 120.

5 Fábíán – Ötvös, 2003. Kisebbségi jog I. kötet, i.m. 122.

beszél. [...] Vagy hat évtizeddel ezelőtt a németek a család nyelvének számbavételét ajánlották, a franciák és angolok pedig (H. Legoy és Stonhope az 1860-iki londoni kongresszuson) rendszerint a beszélt nyelv – lingua parlee, language spoken – mellett törtek lándzsát. Ausztriában a társalgási (érintkezési, közlekedési nyelv), az Umgangsprache szerepelt a népszámláló lapokon, mint a nemzetiség ismertető jele. Mások viszont azt találják helyesebbnek, ha ama nyelv után kutatunk, amelyben valaki gondolkodik, számol (Denksprache), vagy ha a háztartás nyelve iránt érdeklődünk (Haushaltungssprache).⁶

Az anyanyelvhasználat a kisebbségek szempontjából az élet számos területén biztosítandó. Francesco Capotorti 1979. évi jelentésében a következő területeket emelte ki a kisebbségi anyanyelvhasználat vizsgálatának szempontjából: nem hivatalos ügyek, hivatalos ügyek, média, illetve oktatás.⁷ Vitathatatlan, hogy az anyanyelvhasználat biztosításának nem pusztán a kisebbséghez tartozó személyek magánéletében kell megjelennie, hanem az állammal szembeni hivatalos viszonyok tekintetében is.

A közigazgatásban ugyanakkor nem pusztán e szervek és a kisebbséghez tartozó állampolgárok viszonyában érdemes az anyanyelvhasználatához fűződő jogokat vizsgálni, hanem a közigazgatás belső ügykezelésében is. Ahogyan Demeter János, a kolozsvári Bolyai Tudományegyetem egykori jogászprofesszora is fogalmazott:

„[a] nemzetiségi nyelvhasználat szabályozása a belső igazgatásban súlyosabb próba elé állítja az országok demokratikus teherbíróképességét, mint a közigazgatás külső szolgálatában. Amíg ugyanis a külső szolgálatában még néha az állami közegeknek is érdeke, hogy a közönséggel való érintkezés ne akadjon fenn teljesen, addig a belső igazgatás gyakorlati szempontjai nyelvi egységet követelnek.”⁸

A továbbiakban a romániai helyi, illetve megyei tanácsok belső ügykezelésében vizsgálom a nemzeti kisebbségekhez tartozó tanácsosok nyelvi jogait, kitérve annak történelmi fejlődésére, illetve az aktuális hiányosságokra is.

6 Dr. vitéz Nagy Iván: A nemzetiségi statisztika jelentősége a kisebbségi jogvédelem számára. *Magyar Kisebbség*, 1928. 19. 727–735, itt: 734–735.

7 Capotorti, Francesco: *Study on the Rights of Persons Belonging to Ethnic, Religious and Linguistic Minorities*. United Nations: New York, 1979. 75.

8 Demeter János: *Nemzetiségi nyelv a közigazgatásban*. Bolyai Tudományegyetem Jog- és Közgazdaságtudományi Kar: Kolozsvár, 1946. 24.

Történeti áttekintés

Romániában, már az 1923. évi alkotmány előírásainak értelmében, az ország területét közigazgatási szempontból megyékre, a megyéket pedig községekre osztották fel. Az egyes területi-közigazgatási egységek működését egy későbbi közigazgatási törvény hivatott szabályozni. Ugyanakkor szintén 1923-ban fogadták el azt a törvényt, amelynek értelmében a köztisztviselőknek kötelező nyelvvizsgát kellett tenniük.⁹ E kötelezettséget az elkövetkező években más szakmákra és tevékenységekre is kiterjesztették, így például 1925-ben a tanárookra.¹⁰

Az új alkotmány elfogadását követő években számos – sok esetben éles paradigmaváltásokat hozó – közigazgatási szabályozás követte egymást. Elsőként, a Nemzeti Liberális Párt javaslatára, 1925-ben fogadták el a közigazgatás egységesítéséről szóló törvényt, mely azonban nem lett a „*decentralizáció törvénye*.”¹¹ Ezt követően, 1929-ben a Iuliu Maniu által vezetett kormány dolgozott ki egy közigazgatási reformjavaslatot, amelyet a kormányzó Nemzeti Paraszpárt által dominált parlament ugyanazon év augusztus harmadikán el is fogadott. E törvény, az 1925-ben elfogadott „elődjével” ellentétben, jelentősebb szerepet szánt a decentralizációnak, és jobban előtérbe helyezte a helyi szükségleteket. Ugyanakkor, hét év elteltével már e törvény előírásait sem tekintették megfelelőnek, így 1936-ban, az ismételten hatalomra jutó Nemzeti Liberális Párt – Gheorghe Tătărescu vezetésével – kidolgozta és elfogadta az 569. közigazgatási törvényt, amely ismételten a központosítás szellemében íródott.¹²

Bár ezekben az években, az 1930. évi népszámlálás eredményének tükrében, Erdély lakosságának 29,1%-a magyar, míg 7,9%-a német nemzetiségű volt (ez az arány a városi lakosság körében még jelentősebb: 39,8% magyarság, 12,7% német kisebbség), a Történelmi Máramarosban 23,1%-os (városok esetében 43,7%), míg a Bánságban 10,4% a magyarok aránya,¹³ sem az 1925. évi, sem pedig az 1929. évi közigazgatási rendelkezések nem biztosították a községi tanácsok számára a kisebbségi nyelv használatát. Konkrét szabályozás hiányában gyakori volt, hogy a végrehajtó hatalom megtiltotta a kisebbségi nyelv használatát a községi vagy megyei testületek tanácskozásain, sőt mi több, az 1936. évi közigazgatási

9 Fábíán Gyula: A nemzeti kisebbségi jogok biztosításának alakulása Romániában 1918–2018, avagy „A gyulafehérvári ígéret megtagadásától a Minority SafePack ellenzéséig – 100 év romániai kisebbségjogi történet”. *Acta Universitatis Sapientiae Legal Studies*, 2018. 2. 165–261, itt: 174.

10 Uo. 174.

11 Fegyveresi Zsolt: Erdély Romániában (1918-): Közjogi berendezkedés. Erdély közjogi integrálása és a két világháború közötti demokratikus berendezkedés. In: Veress Emőd (szerk.): *Erdély jogtörténete*. Forum Iuris Könyvkiadó: Kolozsvár, 2018. 369–382, itt: 374.

12 Uo. 374.

13 Boia, Lucian: *Români și Europa. O istorie surprinzătoare*. Editura Humanitas: București, 2020. 44.

reform már kötelező jelleggel előírta, hogy a tanácskozás és a jegyzőkönyvezés nyelve a területi közigazgatási egységekben a román. Ezen szabályozás megsértése súlyos szankciókat vont maga után, hiszen a törvény előírásainak értelmében a minisztérium az adott tanácsot feloszlathatta és helyébe időközi tanácsot nevezhetett ki.¹⁴

1945. február 7-én fogadta el a törvényhozó szerv a Nemzetiségi Statútumot,¹⁵ amelynek teljes körű alkalmazása ugyan soha nem valósult meg – így megmaradva pusztán politikai szándékként – mégis kiemelhetjük, hogy a Statútum előírásainak értelmében a helyi közigazgatási szervek határozatait le kellett fordítani, abban az esetben, ha az adott területi-közigazgatási egységben a kisebbség aránya elérte a 30%-ot.¹⁶ Szintén fontos előírása volt a Statútumnak, hogy a köztisztviselők semmilyen indokkal nem voltak román nyelvvizsga teljesítésére kötelezhetőek.¹⁷

Jelentős eredménynek számított, hogy a Statútum 10. cikkének d). alpontja kimondta, hogy „[e]zekben a körzetekben a 30%-ot elérő nemzetiségek választott vagy jogszerinti képviselői a községi vagy a megyei tanácsokban saját anyanyelvükön szólalhatnak fel.”¹⁸ A Statútum előírásainak értelmében, mindazon községeket és megyéket, ahol a fentebb említett rendelkezések alkalmazandóak, a belügyminisztérium jelölte ki, a hivatalos népszámlálási adatok alapján.¹⁹ Ugyan mai szemszögből figyelve a Statútum e rendelkezései nem tekinthetők kiemelkedőnek, főként a kimondottan magas, 30%-os küszöb miatt, ám elfogadásukkor előrelépést mutattak a kisebbségi jogok terén, kiváltképp az elkövetkező évtizedek szabályozásának ismeretében, amelyek bebizonyították, hogy az adott korban nem tudtak konkrét kisebbségvédelmi előírások kifejecesedni.

Az 1950. évi alkotmánymódosítás a szovjet típusú rendszert vezette be a közigazgatásban, a megyék és járások helyett tartományt és a rajonokat (kisebb területi-közigazgatási egységeket) hoztak létre.²⁰ Ugyan e felosztási rendszert még fenntartotta az 1952. évi

14 Fegyveresi, 2018. Erdély Romániában (1918-): Közjogi berendezkedés. Erdély közjogi integrálása, i.m. 380.; Fábíán, 2018. A nemzeti kisebbségi jogok biztosításának alakulása Romániában 1918–2018, i.m. 178.

15 1945. február 7-én kelt 86. számú Nemzeti Statútumról szóló törvényrendelet

16 Fábíán, 2018. A nemzeti kisebbségi jogok biztosításának alakulása Romániában 1918–2018, i.m. 186.

17 Uo. 186.

18 *A nemzetiségi politika három éve a demokratikus Romániában*. A Nemzetiségi Minisztérium: Bukarest, 1948. 6.

19 Uo. 6.

20 Jól szemlélteti a kor közigazgatási változásait, hogy a francia közigazgatási modelltől szovjetre való áttérés technikai dokumentációját szovjet hivatalnokok készítették elő, majd ezt románra lefordítva továbbították a Román Munkáspárt vezetőinek. Az átszervezés következtében olyan – történelmi és kulturális szempontból jelentős – városok jelentéktelenedtek el, mint Nagyszében, Segesvár vagy a görögkatolikus püspökség székhelyeként szolgáló Balázsfalva. A közigazgatási átszervezésről bővebben lásd: Bottoni, Stefano: *Moștenirea lui Stalin în România. Regiunea Autonomă Maghiară 1952–1960*. Editura Humanitas: București, 2021. 77–83.

alkotmány, ám az 1968. évi 1. alkotmánymódosító törvény megszüntette azt, és a tartományok helyett bevezette a megyét mint közigazgatási egységet.²¹

Ezen időszak ugyanakkor – a magyar kisebbség szempontjából – nagymértékben összefonódik a Magyar Autonóm Tartomány (a továbbiakban: MAT) létrejöttével és fennállásával.

1951-ben két szovjet szakértő (P. Arhipov és P. Tumanov) érkezett Romániába, hogy az itt végbemenő közigazgatási átalakulást, a szovjet modellre történő átállást kiértékelje. A két szakértő kifogásolta, hogy a közigazgatás átalakítását Romániában a nemzetiségi arányok figyelembevételének mellőzésével hajtották végre, és egy memorandumban javaslatot tettek a MAT létrehozására. Arhipov és Tumanov két lehetőséget javasolt: egy szűkebb értelemben vett MAT létrehozását, Marosvásárhely központtal, illetve egy nagyobb területet lefedő, Kolozsvár központú tartomány autonómiáját.²²

Végül az 1952. évi alkotmány 19. cikke értelmében az újonnan létrejövő MAT kilenc rajont foglalt magába (Csík, Gyergyó, Udvarhely, Régen, Erdőszentgyörgy, Sepsiszentgyörgy, Marosvásárhely, Kézdivásárhely és Maroshévíz), területe pedig 13 500 km² volt.²³ A hirtelen létrehozott MAT körül kialakult közjogi helyzet rendezetlenségét jól szemlélteti, hogy – a MAT tényleges létrehozását pár héttel megelőzően – a marosi rajon egyik ülésén Alexandru Cărdan, a régió néptanácselnöke azt próbálta kideríteni, hogy a tanácsulések átiratait a MAT létrehozását követően milyen nyelven kell elkészíteni.²⁴ A MAT ideiglenesen már 1952 júliusától működött, ám létrehozását hivatalosan pusztán 1952 szeptemberében, az új alkotmány közzétételével mondták ki.²⁵ A MAT ideiglenesen kinevezett vezetői hűen tükrözték annak nemzetiségi összetételét: mind a főtitkár (Csupor Lajos), mind annak négy helyettese magyar nemzetiségűek voltak, akárcsak a Néptanács elnöke (Bugyi Pál).²⁶

Ugyanakkor, minden kezdeti pozitív várakozás ellenére, a MAT nem tudta ellátni a tőle várt feladatot, amelyben nagy szerepet játszott, hogy egészen 1960 decemberéig, az új alkotmány elfogadásáig, nem történt semmilyen előrelépés a MAT intézményesítése terén, mi több, még annak státútumát sem sikerült elfogadni.²⁷ Az új alkotmány megszüntette a MAT-ot és annak egy részén létrehozta a Maros–Magyar Autonóm Tartományt, amely ugyanakkor már nem tükrözte a MAT etnikai összetételét (a közigazgatási határok

21 Veress Emőd: Erdély Romániában (1918–): Közjogi berendezkedés. A szovjet típusú diktatúra közjoga. In: Veress Emőd (szerk.): *Erdély jogtörténete*. Forum Iuris Könyvkiadó: Kolozsvár, 2018. 393–411, itt: 403.

22 Bottoni, 2021. *Moștenirea lui Stalin în România. Regiunea Autonomă Maghiară 1952–1960*, i.m. 83–85.

23 Uo. 100–101.

24 Uo. 108.

25 Uo. 111.

26 Uo. 109.

27 Uo. 173., 175.

átrajzolása következtében több mint 10%-kal csökkent a magyar lakosság aránya). Végül, a már említett 1968. évi 1. alkotmánymódosító törvény megszüntetett minden nemű autonómiát, és visszatért a francia közigazgatási modellre jellemző megye-község/város felosztásra.

E periódusból szükséges kiemelni továbbá az 1968. évi 57. néptanácsok létrehozásáról és működéséről szóló törvényt, amely egyrészt előírta, hogy mindazon területi-közigazgatási egységekben, ahol más nemzetiségű lakosság is él, e nemzetiség tagjaiból is válasszanak dolgozókat.²⁸ Másrészt – és ez vizsgálódásunk tárgya szempontból talán még lényegesebb – 23. cikkében kimondta, hogy a néptanácsok ülésein a román mellett az adott nemzetiség nyelvét is használhatják, mi több, a néptanácsok határozatait e nyelven is közzéteszik.²⁹

Az 1980-as években a nacionalizmus vált a román állam meghatározó jellegzetességévé.³⁰ Ugyan a magyar kisebbség aránya még az évtized elején is elérte az ország összlakosságának 9,1%-át³¹, az állam működését egyre jobban átszövő nacionalizmusból kifolyólag az említett időszakban nem beszélhetünk a kisebbségi jogok érvényesítéséről, ennek köszönhetően pedig a helyi és megyei tanácsok ülésein történő anyanyelvhasználatról sem.

A rendszerváltozást követően ugyanakkor, bár teljesen nem szűntek meg, mégis nagymértékben enyhültek a nacionalista nézetek, amelynek köszönhetően a 2001. évi 215. törvény, amely a helyi közigazgatási egységek megszervezéséről és működéséről rendelkezett, tartalmazott a nemzeti kisebbségek szempontjából, az önkormányzati tanácsok számára releváns rendelkezéseket. A törvény 39. cikkének (7) bekezdése értelmében mindazon községek, illetve városok esetében, ahol az egy adott nemzeti kisebbséghez tartozó személyek aránya meghaladja a területi-közigazgatási egység összlakosságának a 20%-át, a helyi tanács üléseinek napirendjét az adott kisebbség anyanyelvén is nyilvánosságra kell hozni. E rendelkezés mentén a törvény 94. cikkének (8) bekezdése hasonló kötelezettséget ír elő a megyei tanács üléseinek napirendjére vonatkozóan is.

Ugyanakkor a törvény 50. cikke kimondja, hogy a fentebb említett 20%-os küszöböt meghaladó területi-közigazgatási egységekben, a tanácsüléseken elfogadott normatív jellegű határozatokat a nemzeti kisebbség anyanyelvén is közzé kell tenni, valamint az egyéni határozatokat, az érintett fél kérése, annak anyanyelvén is tudomására lehet hozni.

Ami a tanácsülések menetét és munkanyelvét illeti, a 2001. évi törvény 42. cikkének (2) bekezdése kimondja, hogy az ülések során a munkanyelv román, ugyanakkor mindazon helyi tanácsok esetében, ahol az egy adott nemzeti kisebbséghez tartozó tanácsosok száma eléri a tanácsosok összlétszámának egyötödét, az ülések keretében a kisebbséghez tartozó

28 Fábíán, 2018. A nemzeti kisebbségi jogok biztosításának alakulása Romániában 1918–2018, i.m. 194.

29 Uo. 194.

30 Veress, 2018. Erdély Romániában (1918–): Közjogi berendezkedés. A szovjet típusú diktatúra közjoga, i.m. 410.

31 Kővágó László: *Kisebbség-nemzetiség*. Kossuth Könyvkiadó: Budapest, 1978. 125.

tanácsstagok az adott kisebbség anyanyelvét is használhatják. Ilyen esetekben a polgármestereknek biztosítaniuk kell a felszólalások román nyelvre történő fordítást, valamint az üléseken elfogadott dokumentumokat továbbra is az állam hivatalos nyelvén, románul kell kiállítani.

Megfigyelhető, hogy a törvény csak a helyi tanácsok vonatkozásában rendelkezik, a megyei tanácsok üléseiről nem szól. Ugyanakkor a 2001. évi 1206. kormányrendelet, amely a 2001. évi 215. törvény gyakorlatba ültetésének szabályait hivatott megadni, (3) bekezdése révén kiterjeszti a szabályozás körét a megyei tanácsok üléseire is, ám meglepő és érthetetlen módon az előírás módosítja a törvényben foglalt küszöböt, mondván: mindazon helyi és megyei tanácsüléseken, ahol az egy adott nemzeti kisebbséghez tartozó tanácsstagok száma eléri az tanácsstagok összlétszámának egyharmadát, az üléseken az adott nemzeti kisebbség anyanyelvét is lehet használni.

Aktuális szabályozás

Figyelembe véve a Románia által az Európai Unió irányában tett vállalásokat, valamint az ezek be nem tartásával járó következményeket, illetve a területi-közigazgatási egységek részéről jelentkező, egyre gyakoribb kezdeményezéseket, Románia kormánya 2019. július 3-án kihirdette az 2019. évi 57. sürgősségi kormányrendeletet, amely az új Közigazgatási Törvénykönyvként szolgál, és amely segítségével az elmúlt évek gyors iramú változásaira kívánt a kormány reagálni.

A helyi és megyei tanácsok működésére vonatkozó rendelkezések kapcsán megjegyezhetjük, hogy az új szabályozás, nyelvi jogok szemszögéből, nagyrészt megegyező a régi 2001. évi 215. helyi közigazgatási egységek megszervezését és működését szabályozó törvény előírásaival.³²

Az 2019. évi 57. közigazgatási törvénykönyvről szóló sürgősségi kormányrendelet 135. cikkének (5) bekezdése értelmében mindazon falvak, községek és városok esetében, ahol az egy adott kisebbség számaránya, a legutóbbi népszámlálás alkalmával, meghaladta az adott területi-közigazgatási egység összlakosságának 20%-át, a tanácsülések napirendjét az adott kisebbség anyanyelvén is nyilvánosságra kell hozni.

Fontos kiemelni, hogy amíg a 2019 előtti közigazgatási törvény a 2001. évi demográfiai adatokhoz rendelte a kisebbségek számarányát, addig az új közigazgatási törvénykönyv

32 Bethlendi András: Drepturile lingvistice în administrația publică. In: Fábíán Gyula (szerk.): *Standarde controversate ale coexistenței juridice dintre majoritate și minoritatea maghiară în România*. Editura Hamangiu: București, 2020. 141–187, itt: 168.

értelmében mindig a legfrissebb népszámlálási adatokat kell figyelembe venni. Ezen – látószólag nem túl jelentős – változás hátrányosan érinti a magyar kisebbség helyzetét, hiszen számos olyan településsel találkozhatunk, ahol a 2001. évi népszámlálás alkalmával a magyarok aránya elérte a 20%-os küszöböt, ám a folyamatos kivándorlásnak és az ehhez szorosan kapcsolódó népességfogyásnak köszönhetően manapság nem közelíti meg e számarányt, így ezen települések vonatkozásában nem bír kötelező erővel a fentebb említett előírás (bár semmi nem zárja ki, hogy az adott területi-közigazgatási egység vezetői ne döntsenek másként). Kijelenthető tehát, hogy a 2001. évi 215. a helyi közigazgatási egységek megszervezéséről és működéséről szóló törvény 39. cikkének (7) bekezdésében foglaltakhoz képest jogvesztés állt be, a nemzeti kisebbségek szempontjából, az új előírások hatálybalépésével.

A 2001. évi törvény hatályaon kívül helyezése előtt a megyei tanácsok üléseinek napirendjét a törvény 94. cikkének (8) bekezdése értelmébe, az adott megyében élő nemzeti kisebbség anyanyelvén is nyilvánosságra kellett hozni. E rendelkezéssel szemben az új szabályozás figyelmen kívül hagyta a megyei tanácsok ezen kötelezettségét, nem rendelkezett e kérdéssről. Ugyanakkor, a szakirodalomban kialakult – általam is megalapozottnak vélt – álláspont szerint³³ a 2019. évi kormányrendelet 195. cikkének (6) bekezdése, amely a közérdekű információk, felhívások közlésére vonatkozik, lefedi a fentebb vázolt joghézagot, hiszen a megyei tanács üléseinek napirendje közérdekű információnak számít.

A 2019. évi 57. kormányrendelet 138. cikke is tartalmaz egy lényegesnek mondható rendelkezést a nemzeti kisebbségek szempontjából. E cikk (3) bekezdésének értelmében, a területi-közigazgatási egységek tanácsüléseinek munkanyelve román, ugyanakkor, mindazon tanácsai testületek esetében, ahol az egy adott nemzeti kisebbséghez tartozó tanácsstagok száma eléri a tanácsstagok összlétszámának 20%-át, a tanács ülésein az adott nemzeti kisebbség anyanyelvét is lehet használni. Mindezen esetekben, a polgármesterek kötelesek gondoskodni az ülésen elhangzottak román nyelvre történő fordításáról,³⁴ valamint a tanácsülések dokumentumait továbbra is román nyelven kell kiállítani és nyilvánosságra hozni.

33 Uo. 169.

34 A tekintetben, hogy milyen komoly nehézségekbe ütközhet egy fordító vagy tolmács lásd bővebben: Váradny Tibor: Patterns on Cohabitation of Languages Under Globalization – With Special Focus on the Anchor Language. In: Veress Emőd (szerk.): *Multilingualism and Law*. Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem – Forum Iuris – Robert Schumann Association: Kolozsvár, 2016. 185–193, itt: 186–189. A szerző az általa bemutatott példában a Jugoszlávia területén elkövetett cselekmények kivizsgálása érdekében létrehozott Nemzetközi Törvényszék előtt, Radoslav Brđanin ellen folyamatban levő ügy kapcsán mutatja be, hogy egyetlen szó (esetünkben a ribanje, amelynek jelentése lehet 'horgászat' és 'dörzsölés' is) félrefordítása milyen következményekkel járhat. Ugyan a szerző – a fordítások akkurátusságát alátámasztandó – az igazságszolgáltatásból hoz példát, ám a helyzet hasonlóan kardinális a közigazgatásban is.

E törvényi előírás számos esetben megjelenik a romániai bíróságok joggyakorlatában is. Például egy 2022 januárjában hozott ítéletében a Kovászna Megyei Törvényszék kimondta, hogy az adott ügyben érdekelt helyi tanács ülésein a magyar nyelvet is lehet használni, mivel a területi-közigazgatási egység összlakosságának több mint 20%-a magyar ajkú.³⁵

Kérdésként merül fel ugyanakkor, hogy a tanácsülések dokumentumait kizárólag román nyelven lehet kiállítani, vagy a törvényi keret lehetőséget nyújt e dokumentumok kétnyelvű kibocsátására? E tekintetben a Marosvásárhelyi Ítéltábla 2014. évi 4232. döntésében³⁶ megfogalmazott elvi tételt szükséges kiemelni. Az adott döntésben – amelyet egy felfolyamodás keretében hozott az Ítéltábla – Hargita megye prefektusának azon észrevételét vizsgálta, hogy a Csíkszeredai Helyi Tanács egy tanácsülés során a határozatot mind román, mind magyar nyelven elfogadta, holott – a prefektus meglátása szerint – a törvényi előírások értelmében a tanácsülések dokumentumait román nyelven kell kiállítani, a kisebbségi nyelven kibocsátott fordítás pusztán csatolmányként jelenhet meg.

Az Ítéltábla – amellet, hogy felhívta a felperes figyelmét: a helyi tanács határozatai nem összetévesztendőek a tanácsülések dokumentumaival – megállapította, hogy a kifogásolt határozat kétnyelvű, a magyar mellett román nyelven is kiállították, így megfelel a törvényi előírásoknak, hiszen a törvény nem tartalmaz olyan rendelkezést, amelynek értelmében a tanácsülések dokumentumait „kizárólag” román nyelven kell kibocsátani.

Ugyan jelen döntés 2014-ben született, ám a 2019. évi 57. kormányrendelet releváns, 138. cikkének (3) bekezdése sem tartalmaz ilyen nyelvi kizárólagosságot keletkeztető előírást, hiszen mindössze azt írja elő, hogy „*a helyi tanács üléseinek dokumentumait minden esetben román nyelven kell megszerkeszteni és nyilvánosságra hozni*”, ami nem zárja ki, hogy a román mellett más nyelven is megszerkesszék és nyilvánosságra hozzák e dokumentumokat.

Hasonló körben a – már fentebb idézett – Kovászna megyei Törvényszék által kibocsátott ítélet értelmében a tanácsülés folyamán a jegyzőkönyv vezetője által magyar nyelven írt pizkozatok nem tartoznak közirati kategóriába, ily módon nem szükséges azokat román nyelven vezetni. A konkrét ügyben a pizkozatok, a kibocsátott tanácsülési jegyzőkönyv alapjául szolgáltak, amelyet ugyanakkor román nyelven adtak ki, így megfelelve a törvényi előírásoknak.³⁷

A munkanyelvre vonatkozó előírások tekintetében összességében megfigyelhető tehát, hogy a jelenleg hatályban levő szabályozás szinte teljes mértékben megegyező a 2001. évi törvényben foglalt rendelkezésekkel.

35 Kovászna Megyei Törvényszék 2022. évi RJ 72d5e2d38. ítélete. Letöltés helye: www.sintact.ro; letöltés ideje: 2023. 04. 21.

36 Marosvásárhelyi Ítéltábla 2014. évi 4232. döntése. Letöltés helye: www.sintact.ro; letöltés ideje: 2023. 03. 02.

37 Kovászna Megyei Törvényszék 2022. évi RJ 72d5e2d38. ítélete. Letöltés helye: www.sintact.ro; letöltés ideje: 2023. 04. 21.

Kisebbségi szempontból szintén releváns, hogy a kormányrendelet 198. cikkének (3) bekezdése értelmében, mindazon területi-közigazgatási egységekben, ahol az egy adott nemzeti kisebbséghez tartozó állampolgárok aránya, a legutóbbi népszámlálás fényében, eléri a közigazgatási egység összalakosságának 20%-át a tanácsok normatív jellegű határozatait mind román, mind az adott nemzeti kisebbség nyelvén nyilvánosságra kell hozni, míg a 199. cikk (3) bekezdésének tükrében a tanács egyéni jellegű határozatait, a fentebb említett küszöb teljesítése esetén, az érintett fél kérésére, az adott kisebbség nyelvén is tudomására lehet hozni.

E tekintetben – a közérdekű információk nyilvánosságra hozatalának nyelve kapcsán – érdemes röviden említést tennünk a Bukaresti Ítéltábla 2021. évi 831. ítéletéről, amelyben megállapította, hogy egy adott önkormányzat által kibocsájtott, információközlést szolgáló hírnap (jelen ügyben a *Csomafalvi Hírlap*) kizárólag magyar nyelven történő közzététele hátrányosan érinti a többséghez tartozó állampolgárokat, illetve mindazokat, akik nem ismerik a magyar nyelvet, hiszen e személyek nem értesülhetnek a területi-közigazgatási egységet érintő információkról, eseményekről.³⁸

A tanácsok határozatainak nyilvánosságra hozatala kapcsán is megfigyelhető, a tanácsülések napirendje kapcsán már említett jogvesztés, hiszen immár nem a 2001. évi demográfiai adatokhoz rendelvén kell teljesülnie a 20%-os küszöbnek, hanem a mindenkori, épp aktuális népszámlálás kapcsán kell vizsgálni az adott nemzeti kisebbség arányát.

Mintegy érdekességképp hasznos vizsgálni a helyi, illetve megyei tanácsosok eskütételére vonatkozó előírásokat is, az új Közigazgatási Törvénykönyv rendelkezéseinek fényében. A helyi, választott testületek tagjai – a kormányrendelet 116. cikkének (5) bekezdése értelmében – mandátumuk jóváhagyása után kötelesek a beiktatásról rendelkező tanácsülés keretében hivatali esküt tenni. Ugyanakkor a 117. cikk a hivatali eskü kapcsán leszögezi, hogy annak szövegét a tanácsosok csak és kizárólag román nyelven mondhatják el. A Törvénykönyv 172. cikke pedig a helyi tanácsosok eskütételére vonatkozó rendelkezéseket kiterjeszti a megyei testületek tagjainak beiktatására is. A fentebb kiemelt rendelkezések alapján tehát sem a helyi, sem a megyei tanácsosok esetében nincs lehetőség a kisebbségi nyelven történő eskütételre.³⁹

38 Bukaresti Ítéltábla 2021. évi 831. ítélete. Letöltés helye: www.sintact.ro; letöltés ideje: 2023. 04. 21.

39 A kisebbségi nyelven történő eskütétel kérdése már az Emberi Jogok Európai Bírósága előtt is felmerült, amely az 1987. évi Mathieu-Mohin és Clerfayt v. Belgium döntésében kimondta: azon tény, hogy Mrs. Mathieu-Mohin és Mr. Clerfayt francia nyelven tette le hivatali esküjét és így nem lehetett a Flamand Tanács tagja, választókerületük (Halle-Vilvoorde) társadalmi, nemzetiségi összetétele, illetve a belga közjogi berendezkedés folytán nem sérti e két képviselő alapvető emberi jogait. Case of Mathieu-Mohin and Clerfayt v. Belgium, Application no. 9267/81, Strasbourg, 1987. március 2.

Ugyan a nemzetközi szerződések, amelyekhez Románia is csatlakozott, nem tartalmaznak ezirányú rendelkezéseket, mégis a nemzeti kisebbség nyelvén történő eskütétel lehetőségének biztosítása jelzésértékű gesztus lenne, amelynek sokkal inkább szimbolikus, együttélést jelképező hozadéka lenne, mintsem konkrét jogi relevanciája. Ezen okból kifolyólag megfontolandónak vélem a kisebbségi nyelven történő eskütétel lehetőségének törvénybe foglalását.

Románia által ratifikált nemzetközi szerződések

Nyelvi jogok tanulmányozása kapcsán nem szabad figyelmen kívül hagyni mindazon nemzetközi szerződések releváns rendelkezéseit sem, amelyeket Románia, ugyan sok esetben fenntartásokkal és megkötésekkel, de ratifikált és beépített belső jogába.

A kisebbségi nyelvi jogok védelmének mintegy sarokköve az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága által, 1992. június 22-én elfogadott *Regionális vagy kisebbségi nyelvek európai chartája* (továbbiakban: Charta vagy nyelvi Charta). Ugyanakkor fontos kiemelni, hogy a Charta csak olyan állami kötelezettségeket tartalmaz, amelyek tekintetében széles körű választást enged a részes állam számára.⁴⁰ Mi több, a részes tagállamok a tekintetben is dönthetnek, hogy területükön mely regionális vagy kisebbségi nyelv számára biztosítják a vállalt kötelezettségeket. Ugyanakkor e nyelvek kijelölésekor mindenkor a Charta szellemével, céljaival és elveivel összhangban kell eljárniuk az ratifikáló államoknak.⁴¹ A Charta kapcsán a részes államoknak meg kell alkotniuk a vállalt kötelezettségek beültetéséhez szükséges szabályozást, illetve a „gyakorlati végrehajtáshoz szükséges infrastruktúrát”.⁴²

A nyelvi Charta 10. cikk (2) bekezdése konkrét előírásokat tartalmaz a regionális és helyi tanácsok üléseire és határozataira vonatkozóan, amelyeknek a szerződésben részes feleknek – amennyiben vállalják azokat – eleget kell tenniük. A (2) bekezdés a következőképpen rendelkezik a tanácsok munkanyelvéről és a kibocsájtott határozatokról:

„[a]zon helyi és regionális hatóságokat illetően, melyek területén olyan számú regionális vagy kisebbségi nyelvet használó él, ami indokolja az alábbi intézkedéseket, a Felek vállalják, hogy megengedik és/vagy bátorítják: [...]

- c). a regionális közösségektől származó hivatalos szövegeknek általuk történő közzétételét a regionális vagy kisebbségi nyelveken is;

40 Kardos Gábor: A kisebbségi kultúrák védelme a nemzetközi jogban: a nyelvek. *Kisebbségvédelem*, 2019. 1 (1). 27–40, itt: 36.

41 Kovács Péter: *Nemzetközi jog és kisebbségvédelem*. Osiris Kiadó: Budapest, 1996. 75.

42 Kardos Gábor: Mérlegen a nyelvi charta. *Kisebbségi Szemle*, 2017. 2 (3). 33–41, itt: 40.

- d). *a helyi közösségektől származó hivatalos szövegeknek általuk történő közzétételét a regionális vagy kisebbségi nyelveken is;*
- e). *hogy a regionális közösségek testületi ülésen a regionális vagy kisebbségi nyelveket használják, ami azonban nem zárja ki az állam hivatalos nyelve(i)nek használatát;*
- f). *hogy a helyi közösségek testületi ülésen a regionális vagy kisebbségi nyelveket használják, ami azonban nem zárja ki az állam hivatalos nyelve(i)nek használatát”.*

A fentebb vázolt előírásokat Románia a területén élő magyar kisebbség vonatkozásában mind elfogadta, és azok gyakorlatba ültetését vállalta.

A Chartát aláíró tagállamokat – a vállalt kötelezettségek teljesítése szempontjából – *monitoringeljárás* keretében meghatározott időközönként felülvizsgálja az Európa Tanács. Az eljárás során az államok kötelesek jelentéseket benyújtani, amelyben összefoglalják és kiértékelik, hogy a Chartában vállaltak miként valósultak meg a gyakorlatban. Az állami jelentésekkel párhuzamosan – mintegy az ebben tett sokszor túlzó megállapítások ellensúlyozásaként – a jogvédő civil szervezetek úgynevezett „árnyékjelentéseket” juttatnak el a Tanácshoz. E jelentés(ek) alapján egy szakértői bizottság jegyzőkönyvet állít ki. E tagállami szakértői bizottságok függetlenek, tagjait az államok nevezik ki, mandátumuk hat évre szól.⁴³ A szakértői bizottság jegyzőkönyvéhez hasonlóan állít ki – szintén a jelentésben foglalt állításokat alapul véve – az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága is. Románia mindeztidáig három jelentést nyújtott be, az elsőt 2010-ben, a másodikat 2016-ban, a legutóbbit pedig 2022-ben.

A 2016-os jelentésében a Románia, a Charta 10. cikkének (2) bekezdésében vállalt c). és d). pontok kapcsán kijelentette, hogy a jelenleg hatályban lévő szabályozás értelmében (amelyet azóta felváltott ugyan a 2019. évi 57. sürgősségi kormányrendelet, ám ez nem hozott lényeges változásokat a vizsgált jogok tekintetében) a területi-közigazgatási egységeknek lehetőségük van a hivatalos dokumentumok, beleértve a tanácsi határozatok, magyar nyelven történő közlésére is. A jelentés, mintegy pozitív példaként kiemeli Sepsiszentgyörgy Polgármesteri Hivatalának weboldalát, amelyen az érdeklődők magyar nyelven is fellelhetik a helyi tanács határozatait, üléseinek jegyzőkönyvét. Továbbá, mint ahogyan azt a jelentés megalkotói a 18. mellékletben is feltüntették, Arad, Bihar, Beszterce-Naszód, Brassó, Kovászna, Hargita, Máramaros és Temes megyékben helyi vagy megyei tanácsok is közzéteszik magyar nyelven határozataikat, sok esetben olyan településeken is, ahol a magyar kisebbség aránya nem éri el a törvényben foglalt 20%-ot (példaként az aradi városi tanácsot, illetve a Bihar Megyei Tanácsot emelte ki a jelentés).⁴⁴ A szakirodalomban kialakult vélemény szerint,⁴⁵ amely a re-

43 Kovács, 1996. Nemzetközi jog és kisebbségvédelem, i.m. 76.

44 Al doilea raport periodic prezentat de Guvernul României către Secretarul General al Consiliului European în baza Articolului 15 al Cartei Europene a Limbilor Regionale sau Minoritare. Letöltés helye: www.coe.int; letöltés ideje: 2023. 01. 21.

45 Bethlendi, 2020. Drepturile lingvistice în administrația publică, i.m. 169.

alításokat figyelembe véve megalapozottnak tekinthető, a jelenlegi román szabályozás eleget tesz a Románia által a Charta 10. cikkének (2) bekezdésében vállalt c). és d). pontoknak.

A Chartában vállalt e). és f). pontok tekintetében a Románia által benyújtott második, periodikus jelentés kiemeli, hogy mindazon helyi tanácsok esetében, ahol a magyar kisebbséghez tartozó tanácstagok száma eléri a törvény által előírt küszöböt, a magyar nyelvet használják a tanácsok ülésein.

A jelentéshez Románia – a Belügyminisztérium adatai alapján – csatolt egy kifejezetten a tanácsülések munkanyelvét tárgyaló részletes mellékletet. E mellékletből kitűnik, megyékre lebontva, hogy hány olyan területi-közigazgatási egység van, ahol a magyar nyelvet is alkalmazzák a tanácsülések során, illetve, hogy ezen területi-közigazgatási egységek közül melyek azok, ahol bár a törvény által előírt tanácsosi arányt nem éri el a magyar kisebbséghez tartozó tanácstagok száma, mégis használják a magyar munkanyelvet is az üléseken. A 15. számú mellékletből a következő eredmények szűrhetők le:

Megye	Azon helyi tanácsok száma, ahol a magyar tanácsosok aránya meghaladja a törvény által előírt küszöböt és használják a magyar munkanyelvet a tanácsüléseken	Azon helyi tanácsok száma, ahol a magyar tanácsosok aránya nem haladja meg a törvény által előírt küszöböt, ám mégis használatos a magyar munkanyelv a tanácsüléseken
Arad	4	-
Bákó	-	1 (Gyimesbükk)
Brassó	4	-
Kovászna	35, valamint a megyei tanács	-
Hargita	57, valamint a megyei tanács	-
Máramaros	-	2 (Koltó, Hosszúmező)
Maros	34, valamint a megyei tanács	-
Szatmár	28	-
Szilágy	14	-
Temes	-	1 (Csene)

1. táblázat: Magyar munkanyelv használata a helyi tanácsok ülésein

Forrás: Anexa 15, Al doilea raport periodic prezentat de Guvernul României către Secretarul General al Consiliului European în baza Articolului 15 al Cartei Europene a Limbilor Regionale sau Minoritare.
Letöltés helye: www.coe.int; **letöltés ideje:** 2023. 01. 21.

A csatolt melléklet nem tartalmaz információkat Bihar, illetve Kolozs megyékre vonatkozóan, ugyanakkor a demográfiai adatokból, illetve az egyes területi-közigazgatási

egységek tanácsainak összetételéből feltételezhető, hogy e megyékben is találunk olyan testületeket, ahol gyakorlatban is alkalmazzák a magyar nyelvet az ülések során.

Érdekesképpén a melléklet adatai alapján megfigyelhetjük, hogy Romániában más kisebbségek nyelveit is – ugyan megközelítőleg sem olyan gyakorisággal, mint a magyart – használják a helyi tanácsok ülésein. A szerb nyelvet két Temes és egy-egy Krassó-Szörény illetve Mehedinți megyei területi-közigazgatási egység választott testülete alkalmazza, az ukrán nyelv négy máramarosi és egy szucsávai; az orosz két tulceai illetve egy konstancai; a horvátot egy Krassó-Szörény megyei, míg a romanit egy Ialomița megyei helyi tanács üléseinek keretében használják. Konstanca megyében továbbá található egy község (Independența), ahol mind a török, mind a tatár nyelv alkalmazott a tanács ülésein.⁴⁶

Az Európa Tanács szakértői bizottsága, a 2016. évi állami jelentés, illetve az árnyékjelentések alapján kiadott jegyzőkönyvében megjegyzi, hogy Románia, teljesítette a vállaltakat, és eleget tett a Charta 10. cikk (2) bekezdésében foglalt e), illetve f). pontokban foglaltaknak. Ugyanakkor, véleményem szerint, a jelenlegi szabályozás által meghatározott arányt hasznos lenne újragondolni, és esetlegesen árnyalni egy alternatív küszöbvel, mint ahogyan azt a jogalkotó megtette például az egészségügyi szolgáltatásokat szabályozó törvény kapcsán.⁴⁷

A legfrissebb, 2022. évi állami jelentésében Románia lényegében megismételte a 2016. évi jelentésében foglaltakat. A tanácsülések keretében használt munkanyelv tekintetében a jelentés hangsúlyozza, hogy Kovászna, illetve Hargita megyékben a helyi és megyei tanácsok ülésein a magyar nyelvet is használják. Továbbá e területi-közigazgatási egységekben a tanácsülések napirendjét minden olyan esetben magyar nyelven is a helyi közösség tudomására hozzák, amikor erre igény merül fel.⁴⁸

Ugyanakkor a 2022. évi, legfrissebb jelentés kapcsán még sem az Európa Tanács szakértői bizottsága, sem az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága nem publikálta – jelen tanulmány kéziratának lezárásáig – jegyzőkönyvét. Ily módon e jelentés széles körű vizsgálatára és bemutatására jelenleg nem áll módomban kitérni.

46 Anexa 15. Al doilea raport periodic prezentat de Guvernul României către Secretarul General al Consiliului Europei în baza Articolului 15 al Cartei Europene a Limbilor Regionale sau Minoritare. Letöltés helye: www.coe.int; letöltés ideje: 2023. 01. 21.

47 A 2006. évi 95. számú egészségügyi szolgáltatásokat szabályozó törvény a 2017. évi 110-es törvény által lett kiegészítve, oly módon, hogy a 20%-os küszöb mellett egy 5000 fős alternatív küszöb is beépült a szabályozásba. Ezen alternatív küszöbvel szemben a politikum, pontosabban a többségi pártok képviselői, már kezdetben az alkotmánybírósághoz fordultak, mondván az alternatív küszöb bevezetése ellentétes Románia alkotmányával. Ugyanakkor Románia Alkotmánybírósága, teljesen megalapozottan, a 2017. évi 328. számú döntésében kimondta, hogy az alternatív küszöb nem sérti az alkotmányos alapelveket.

48 Al treilea și al patrulea raport periodic prezentate de Guvernul României către Secretarul General al Consiliului Europei în baza articolului 15 al Cartei Europene a Limbilor Regionale sau Minoritare. Letöltés helye: www.coe.int; letöltés ideje: 2023. 01. 21.

Nemzetközi kitekintés: Finnország

A Románia által biztosított, e kutatás szempontjából releváns kisebbségi jogok pontosítása, illetve árnyalása érdekében érdemes megvizsgálni olyan államok anyanyelvhasználatra vonatkozó jogszabályait, ahol egy adott nemzeti kisebbséghez tartozó állampolgárok aránya szintén jelentős.

Kisebbségi jogok tárgyalása kapcsán mindenképp Finnországot kell pozitív példaként felhozni, ahol a svéd nemzeti kisebbség az összlakosság mintegy 6%-át teszi ki. Mi több, az Åland-szigeteken élő mintegy 24 000 svéd nemzetiségű személynek köszönhetően e területen több mint 90%-os számaránnyal rendelkeznek.

A jelenleg hatályos finn törvények, nyelvi szempontból két municípiumot különítenek el: az egynyelvűt, illetve a kétnyelvűt, ahol egyaránt használatos a finn és a svéd nyelv. Egy közigazgatási egység akkor számít kétnyelvűnek, ha mind a finn, mind a svéd nemzetiségű állampolgárok aránya eléri az összlakosság 8%-át, vagy mindkét közösség legkevesebb 3000 lakossal rendelkezik az adott municípiumban. Egy municípium csak abban az esetben veszíti el kétnyelvű státuszát, ha az adott közigazgatási egységben a kisebbség aránya 6% alá csökken. Ugyanakkor a finnországi jogszabályok lehetővé teszik, hogy az egynyelvű municípiumok is kétnyelvűvé váljanak, függetlenül az ott élő kisebbség arányától, ha a kétnyelvűséget a központi hatóságok is jóváhagyják.⁴⁹ Speciális helyzettel bír az Åland-szigetek, ahol az ott megvalósuló területi autonómiának köszönhetően, a svédek törvényhozói illetékességekkel is rendelkeznek (jogalkotói szervük a Tartományi Törvényhozó Gyűlés).⁵⁰

Az anyanyelvhasználatra vonatkozó szabályozások jogi keretét Finnországban a 2003. évi 423. nyelvi törvény (*Kielilaki*) adja. E törvény 29. cikke értelmében a helyi választott testületek nyelvi jogai kapcsán fontos kiemelni, hogy e testületek határozataikat kötelesek mind finn, mind svéd nyelven nyilvánosságra hozni, ha az adott municípium kétnyelvű. Továbbá, a municípiumok munkanyelve a finn, ugyanakkor minden olyan esetben, amikor az adott hatóság úgy véli, hogy ez célszerű, a munkafolyamatok mindkét nyelven végbe mehetnek. Az ülések során a kétnyelvű municípiumok helyi testületeinek tagjai egyaránt használhatják a finn, illetve a svéd nyelvet mind szóban, mind írásban. Abban az esetben, ha valamely fél nem érti az elhangzottakat, vagy az írásban foglaltakat, kérésére rövid magyarázattal szolgálnak.⁵¹ Fontos továbbá, hogy mind az ülések meghívói, mind a

49 Bethlendi, 2020. Drepturile lingvistice în administrația publică, i.m. 177–178.

50 Fábán – Ötvös, 2003. Kisebbségi jog I. kötet, i.m. 175.

51 Bethlendi, 2020. Drepturile lingvistice în administrația publică, i.m. 179.

jegyzőkönyvek két nyelven íródnak,⁵² illetve azon tény is, hogy a tolmácsolás mindkét irányba – a többségi nyelvről kisebbségire, illetve kisebbségi felszólaló esetén többségire – biztosított.⁵³

A legmarkánsabb különbség a román és a finn szabályozás között a Finnországban szabályozott alternatív küszöb. Hiszen míg Romániában egy terület-közigazgatási egység esetében csak akkor kell az adott kisebbség nyelvén is közzétenni a helyi vagy megyei tanács határozatait, ha az adott nemzeti kisebbséghez tartozók aránya meghaladja az összlakosság arányának 20%-át, addig Finnország esetében egy municípium kétnyelvűnek számít (és így a testületek határozatai is kétnyelvűek) akkor is, ha a svéd kisebbség aránya nem éri el a 8%-ot, ám az adott közigazgatási egységben legalább 3000 lakossal rendelkezik.

Megfigyelhető különbség továbbá, hogy Romániában a területi-közigazgatási egység választott testületeinek keretében történő kisebbségi nyelvhasználatot a törvény a kisebbséghez tartozó tanácsstagok számához köti (az ösztanácsstagok egyötöde), míg Finnországban az adott közigazgatási egység kisebbséghez tartozó lakosainak arányához (8% vagy legkevesebb 3000 fő).

Összegzés

A kisebbségvédelem két fontos eleme az anyanyelvhasználat, illetve a helyi, kisebbségek lakta települések védelme. Tanulmányomban e két elemet összekapcsolva kívántam vizsgálni a helyi, illetve megyei választott testületek nyelvi jogait és ezek érvényesülését Romániában.

Úgy vélem, hogy a jelenleg hatályban levő romániai jogszabályi előírások eleget tesznek a Románia által a Regionális vagy kisebbségi nyelvek európai chartája kapcsán vállaltaknak, és ennek fényében mondhatni megvalósul a nyelvi jogok védelme a helyi, illetve megyei tanácsok tevékenysége kapcsán, hiszen lehetőség van mind a kisebbségi munkanyelv használatára, mind a tanácsülésen elfogadott határozatok kisebbségi nyelven történő közzétételére. Ugyanakkor, *de lege ferenda*, a jogalkotónak érdemes lenne felülvizsgálni a törvényben meghatározott kisebbségi küszöböt, és bevezetni egy alternatív küszöböt is, amelynek köszönhetően kiterjesztené a kedvezményezettek körét, mint ahogyan azt teszi más jogszabályok esetében (pl. 2006. évi 95. számú egészségügyi szolgáltatásokat szabályozó törvény).

52 Szilágyi István: Összehasonlító elemzés a finnországi svédek és a romániai magyarok nyelvi és oktatási jogairól. In: Fábri István – Kötél Emőke (szerk.): *Határhelyzetek III. Önmeghatározási kísérletek: hagyományörzéstől a nyelvi identitásig*. Balassi Intézet Márton Áron Szakkollégium: Budapest, 2010. 213–237, itt: 223.

53 Uo. 224.

Hasonló alternatív küszöbvel találkozhatunk Finnország esetében is, amely ezáltal pozitív gyakorlati példaként mutatkozik.

Ahogy az a szakirodalomban is megfogalmazódott: „[a]z egyik lényeges és lehetséges akadálya az anyanyelvi jogok alkalmazásának a további szabályozás szükségessége”.⁵⁴ Véleményem szerint e megállapítások a jelen kutatás fényében is helytállóak, a jelenlegi szabályozás ugyan szükséges, megfelelő, ugyanakkor korántsem elégséges a nemzeti kisebbségek védelme szempontjából, hiszen az – a fentebb vázoltak mentén – további pontosításra szorul.

Ugyanakkor, meglátásom szerint, a jelenlegi szabályozás kétes részeit feloldaná, mint ahogyan megoldást jelentene a Romániában élő nemzeti kisebbségek problémáinak többségére, a „romániai nemzeti kisebbségek jogállását” szabályozó organikus törvény elfogadása, amely a 2003-as alkotmánymódosítás keretében alkotmányba foglaltatott (Románia alkotmányának 3. címében található 73. szakasz r). alpontjában), ám elfogadására mindmáig nem került sor.

54 Varga Attila: Az anyanyelvi jogok szabályozása Romániában. *Romániai Magyar Jogtudományi Közlöny*, 2006. 2. 29–33, itt: 33.